

Jabetzeko eta autojabetzeko

Jone Etxeberria

*Sortuko Sozioekonomia arloko arduraduna eta
EH Bilduko Sozioekonomia Mahaiko kidea*

Erabakitze-eskubidea egikaritzeko prozesuak auke-
ra paregabeak eskaintzen dizkigu egungo egoera
iraultzeko, baldin eta estrategian eta epe motz, er-
tain eta luzeko eginbeharretan asmatzen badugu.

Erabakitzeko eskubidearen abiapuntua berori egika-
ritzeko asmoa duen kolektiboaren testuinguru kultu-
ral, ideologiko, politiko, ekonomiko eta sozialean da-
go. Erabakitzeko eskubidea, beraz, kolektiboak berak
erabakitzen duena izango da, baina oso kontuan hartu
beharko da kolektibo hori zein testuingurutan dagoen,
testuinguru horrek determinatu ez, baina baldintzatu
egiten duelako.

Hala, erabakitzeko eskubidea ez denez fenomeno natural
bat eta jendarte-harremanen bidez eraikitakoa denez, jen-
darte horretan dauden botere-harremanen baitan egingo du
aurrera edo atzera. Aurrera egin ahal izateko, botere-harre-
man horien azterketa kritikoa egiteaz gain, botere-harre-
man horiek eraldatuko dituen ekintza eraginkorra diseinatu
beharko da. Ekintza edo strategiari heldu aurretik, ordea,
erabakitze-eskubideaz ari garenean zertaz ari garen argitu
beharko dugu.

Zein erabakitze-eskubidez ari gara?

Sarreran esan bezala, erabakitze-eskubidea jendarte-eraikuntza den heinean, guk geuk erabaki beharko dugu zer den. Horretarako, ordea, gutxienez bi subjektu zehaztu behar ditugu: erabakitze-eskubidearen subjektua bera eta erabakitze-eskubidea zer den erabakitzen duen subjektua.

Erabakitze-eskubidearen subjektua

2016ko Euskal Herrian, erabakitze-eskubidearen subjektuaz ari garenean, gutxienez bi aukera handi topatzen ditugu: nazioari loturiko subjektua eta lurralde-administrazioei loturikoa. Modu batera edo bestera izan, bi aukeretan topa ditzakegu antzekotasunak: Araba, Bizkaia eta Gipuzkoari soilik erreparatzen diotenak, Nafarroa ere ekuazioan sartzen dutenak eta Iparraldea ere kontuan hartzen dutenak. Edonola ere, guztiek herriari egiten diote erreferentzia eta guztiek lurralde jakin horretan bizi diren biztanleei egiten diete erreferentzia. Beraz, gaur egun Euskal Herrian erabakitze-eskubidearen subjektuaz ari garenean, lurralde jakin batean bizi diren biztanleen multzoaz ari gara; eta multzo hori nazioaren edo egitura administratibo handien (hiru gehienez) araberakoa izango da, ez genero, klase, arraza edota jatorriaren araberakoa, adibidez.

Berdin gertatzen da 2016ko estatu espainolean; Kataluniako independentzia-prozesuari esker, *derecho a decidir* entzuten duen orok lurralde jakin batekin lotzen baitu eskubide hori, eta normalean Kataluniarekin berarekin eta ez hainbeste Euskal Herriarekin, Herrialde Katalanekin edota Galiziarekin. Berdin dio pertsona horren ustez eskubide hori existitzen den (askotan elementu existentzial gisa hartzen baitute, eskubideak jainkotiarrak edota fenomeno naturalak bailiran) edota eskubide horrek zentzurik duen zalantzan jartzen duen; eskubidea izan ala ez, subjektua egotzi beharko balio, estatu espainoleko lurralde jakin batzuk (nazio zein administrazio) izendatuko bailituzke berehala.

Eta aipatu gabe ez uztearren, erabakitze-eskubidea duen subjektu horrek lurralde bateko biztanleei erreferentzia egiten badie ere, ezin ahantz dezakegu Europako demokrazia burgesei jarraiki, hemen ere, 18 urtetik gorakoez, edota progresistenen kasuan, 16 urtetik gorako herritarrez ari garela.

Beraz, eta gaur egun, ez estatu espainiarrak ez frantsesak ez digutenez erabakitze- eskubide formal bat aitortu, ez eta epe motz-ertainean aitortuko ere, hemendik aurrera Euskal Herria eta herria terminoak erabiliko ditut hedatu den dagoen erabakitze-eskubidearen adiera horren subjektu gisa, nahiz eta jakin subjektu horrek har dezakeen lurralde zatia txikiagoa edo handiagoa izango dela irakurlearen arabera.

Erabakitze-eskubidea zer den erabakitzen duen subjektua

Galdera hau aurrekoa baino aldrebesagoa baina, ez bairik gabe, interesgarriagoa ere bada. Erabakitze-eskubidea ukatuta ere, ez dago zalantzarik haren balizko subjektuan nola baiteko adostasuna egon badagoela, ikus eta entzun bestela Espainiaren batasuna aldarrikatzen duten botere faktiko guztien oldarraldia. Sarreran esan bezala, ez dut zalantzarik erabakitze-eskubidea zer den, berori egikaritu nahi duen kolektiboak, kasu honetan, lurraldeko biztanleek, hau da, Euskal Herriak erabakitzen duela. Alta, erabat inuzenteak izango ginateke erabakitze-prozesu hori gatazkarik gabea irudikatuko bagenu, prozesu razional eta garbi gisa, izan estatu espainol edota frantsesaren baitan, izan Erresuma Batuen baitan.

Erabakitze-eskubidearen aldarrikapenak herri gisa dugun menpekotasun-posizioa bideratzen duten prozesu eta egiturak zalantzan jartzeko nahia islatzen duen heinean, antagonismo argi baterako aukera adierazten du menperatzaile posiziotik ari denarekiko. Are gehiago, erabakitze-eskubidearen aldarrikapena menpekotasuna onartezin bilakatzen ari denean indartzen den heinean, prozesu eta egitura menperatzaileak erradikalki aldatzeko nahia islatzen du. Puntu

horretan, aldarrikapenak *gu* eta *haiek* delakoa definitzen du, eta talka horretan berdin dio eskubide, ezaugarri edota burutze argiaz aritu; *haientzat* berdin dio *gu* erabakitze-eskubideaz, autodeterminazioaz edota independentziaz aritu, estatu espainolaren kasuan, besteak beste, euren Konstituzioaren oinarri sakon eta sakratuena, Espainiaren batasuna, zalan-tzan jartzeaz gain (erabakitze-eskubide formala), erradikalki aldatzeaz ari baikara (erabakitze-eskubide instrumentala). Horrexegatik, Euskal Herria izango da erabakitze-eskubidea zer den definituko duena; baina, sarreran esan bezala, ezin ahantz dezakegu determinatu ez, baina baldintzatzen duen testuinguru kultural, ideologiko, politiko, ekonomiko zein soziala izango dela haren abiapuntua.

Erabakitze-eskubidearen
aldeko borrokak,
herrien arteko
botere-harremanak
eraldatzeko nahia duen
heinean, egungo
statu quo-a aldatzeko
gogoa adierazten du

Horrexegatik iruditzen zait galdera hau askoz ere interesgarriagoa, aldarrikapenaren bokazioa, nahia, gogoa azalarazten duelako, eta hautu formala baino askoz ere erreala-goa delako. Zentzu horretan, erabakitze-eskubidearen aldeko borrokak, herrien arteko botere-harremanak eraldatzeko nahia duen heinean, egungo *statu quo*-a aldatzeko gogoa

adierazten du; eta horrek, aurrerago ikusiko dugun bezala, borroka sektorial izatetik borroka integratzaile izatera pasatzeko aukerak eskaintzen ditu.

Erabakitze-eskubidearen erabakigaia

Lehen puntuko pentsamendu-logikari jarraituz, gaur egun nola Euskal Herrian hala estatu espainiarrean, Euskal Herriak edota estatuko nazio edo lurralde administratiboek erabakitzeko dutena hauxe da: euren etorkizuneko estatus juridiko-administratiboa zein izan behar duen. Horrek, ordea, eta

bigarren puntuan atera dugun ondorioari jarraiki, aukerak asko murrizten dizkigu, erabakigaia oso ahaltsua izanagatik ere (euskal estatu propioa, kasu), erabakitze ahalmenak oinarrian izan dezakeen potentzialtasuna estaltzen baitigu. Zentzu horretan, eta sarreran aipatutako estrategia eraginkorra buruan, Euskal Herriaren estatus juridiko-administratiboa erabakitze ahalmenaz hitz egin beharrean, hitz egin dezagun Euskal Herriaren etorkizunak zein izan behar duen erabakitze ahalmenaz.

Boterea guztiaren oinarri

Michel Foucault izan omen zen boterea harreman-multzo gisa definitu zuena, baina haren aurretik, Antonio Gramscik klase sozialen arteko indar-harremanen multzo gisa definitu zuen. Lehenak bereziki botere hori nola exekutatzen den aztertu zuen; bigarrenarentzat, ordea, boterea nola erabili ez ezik, boterea nork duen da garrantzitsua. Euskal Herriaren etorkizunaren kasuan, ezin uka daiteke botere-harremanen nolakotasuna ez ezik, botere hori nork duen zehaztea ere oso garrantzitsua dela. Hori zehazteak beste saiakera-lan sakon bat eskatuko baliguke ere, egungo Euskal Herrian oso kontuan hartu beharko genituzkeen eta askotan azpiratuak geratzen diren zenbait faktore azpimarratu nahi nituzke, modu batera edo bestera, erabakitze-eskubidea gauzatzeko edozein estrategia baldintzatzen baitute.

Neoliberalismoa

Kapitalismoaren azken fase honek sekulako eragina izan du mundu globalizatu honetan errealitateaz beraz dugun ikuskeran. Neoliberalismoak balio-sistema oso bat gehitu dio kapitalismoaren sistema ekonomikoari, individualismoan eta konformismoan oinarritutako balio-sistema, hain zuzen ere. Balio-sistema hori erabat predatzailea da, aurrez edo erresistentzian egon daitekeen edozein balio-sistema irensten baitu.

Egun, mundu mailan, bizitzeko modu bakarra egin da hege-moniko, bizitzeko modu bakar bat gailendu da: *the american way of live* delakoa. Bizimodu hori, estatubatuar gutxi batzuen bizimodua bada ere (gutxiengo zuri, burges pribilegiaduna), guztion zeruertzean iltzatu digute, gure bizitzaren xede bihurtu arte. Kontsentsurako eraikuntza-mekanismoek, euri-lanbro trinkoenaren pare, hezurretaraino sarrarazi digute neoliberalismoaren birproduktzio ideologikoa: norberaren esku dago bizimodu hori lortzearen garaipena edo ez lortzearen porrota. Indibiduoak da erantzule bakar eta ahalguztiduna, haren testuinguru kultural, ideologiko, politiko, ekonomiko eta soziala (gaur egun, bereziki sozioekonomikoa) ekuazio osotik desagerraraziz. Berdin dio non, nola eta zenbat baliabiderek inajio zaren, gainerakoek dituzten aukera berak dituzu aurrera egiteko. Eta hori guztia gezurra dela begien bistakoa bada ere, egungo Euskal Herrian, lanetik botatzen zaituztenean norberaren porrota da, etxetik botatzen zaituztenean norberaren porrota da eta diru-sarrerak bermatzeko errenta kentzen edo ukatzen dizutenean norberaren porrota da. Bizimodu horrek zuzen-zuzenean elkarren menpekotasuna onartzen duen elkartasunean oinarritutako jendarte-ereduarekin egiten du talka, azken horren arrasto txikiena ere irentsiz.

Baina bada erabakitze-eskubidea gauzatzeko estrategian beste balio-oztopo handi bat: alternatibarik ez dagoelako ustea. Margaret Thatcher izan zen 80ko hamarkadan *There is no alternative* (TINA) adierazi zuena, Francis Fukuyama historiaren amaiera aldarrikatu zuena eta gu, mundu globalizatu honetako herritarrak, berori irentsi genuenak. Mundu mailan gerraren, gosearen edota baliabide naturalen xahuketaren ondorioz milaka hildako eragiten dituen sistema ekonomikoa betierekoa (hau da, jainkotiarra edota fenomeno naturala, ez harreman-multzo baten ondorio) eta, gainera, justifikagarria (neoliberal) dela uste duen jendarteak nekez izango du berori aldatzeko nahia. Eta, hona ekarriz, Hego Euskal Herrian 200.000 langabetu, 300.000 prekario baino gehiago eta 400.000 pertsonatik gorako pobrezia eragiten duen sistema

aldaezina dela uste duen jendarteak nekez izango du berori aldatzeko indarra.

Gurean ere sustraiak botatzen hasia den jendarte-mota horrek bere zilborra eta komunikabide handien zaborra baino ez du unibertso. Indibidualismoa kritikotasunaren etsai amorratua dugu, eta akritikotasuna eraldaketaren porlanezko arerio.

Hispanozentrismoa

Gai honi buruz asko idatzi bada ere, arreta hispanozentrismo ekonomikora ekarri nahiko nuke, prozesua bera txundigarria baita. Hego Euskal Herriko joera hispanozentrista ezin esan halabeharrezkoa denik, azken urteotan azkartu egin den joera izaki, borondatea arrazoi garrantzitsutzat hartu beharrean baikaude. Hispanozentrismo ekonomikoa elkar elikatzen duten antzeko bi mekanismotan oinarritzen da: Hego Euskal Herriko elite politiko eta ekonomikoaren kaskarkeria eta hego euskal herritarron gutxiagotasun-konplexua.

Azken urteotan, eta bereziki Lehman Brothers handia erori zenetik, Hego Euskal Herriko ekonomia espainiar ekonomia-
ren kopia fidela izan da: bertako finantza-sistema pribatizatu, industria erortzen utzi, bertako ehun produktiboa transnazio-
naleri saldu, ikerkuntzan inbertitzeari utzi, turismoaren aldeko apustua egin, soldaten araberrako lehiakortasuna bultzatu...
Eredu ekonomiko espainolaren aldeko apustuak ondorio larriak izan ditu geure ekonomian, Madril bezalaxe, hemen ere, epe motzeko diru-sariei begira, hau da, hatzari begira aritu baitira, ilargiari, hau da, etorkizuna bermatuko duen egitura ekonomikoari, beharrean. Diru-gosea? Ez, horretarako ari dira eraikuntza-enpresei jaten ematen dien Abiadura Handiko

Gerraren, gosearen edota baliabide naturalen xahuketaren ondorioz milaka hildako eragiten dituen sistema ekonomikoa betierekoa eta justifikagarria dela uste duen jendarteak nekez izango du berori aldatzeko nahia

Treanean guztion dirua xahutzen; kaskarkeria da, gaurko ogia biharko gosea dela ulertzen ez duen zekenarena. Kaskarkeria eta zekenkeria horien adibide gorenenak CANen lapurreta eta desagerpena eta Kutxabanken pribatizazioa ditugu.

Eta zer gertatzen zaigu hego euskal herritarroi? Hegoaldera begira eroso gaudela, beste batzuk baino gehiago sentitzen garela. «Ez gaude hain gaizki», «Espainian okerrago daude», «geure osasun-sistema hobea da», «euskaldunak ez gara hain ustelak»... eta antzekoak esan eta pentsatzen ditugu *statu quo*-aren defendatzaile sutsuenak ditugun komunikabide handiek eta publikoek datu erlatiboz bonbardatzen gaituztenean. Datu horiek beti baitira erlatiboak, estatu espainiarreko batez bestekoarekiko erlatiboak. Geure langabezia-tasa altua dela? Lasai, estatukoa okerragoa da. Geure itxarote-zerrendak luzatzen eta lanpostuak amortizatzen ari direla geure osasun-sisteman? Lasai, estatuko beste lurralde batzuetako osasun-sistema bai dela negargarria. Geure ehun produktiboa eta bereziki industria suntsitzen ari dela? Lasai, Espainian industriarik ere ez dute eta. Ustelkeria kasuak agertu direla? Lasai, Espainiako politikariak askoz ere ustelagoak baitira. Datuak erlatibizatze mekanismo hori ez da inoiz iparraldera, Europako beste herri batzuetara, ezta Europar Batasuneko batez bestekoari begirakoa ere. Eta gu lasai, gogo, eroso, geure agintari euskaldunen kudeaketa ekonomiko ona txalotzen, bertako elite ekonomikoen sen ona miresten eta estatu espainiarrera begiratuz ekonomikoki gauden bezala geratzeko ahaleginak egiten.

Gaur egun Hego Euskal Herrian elite ekonomikoekin lerrokatutako komunikabide handiek eta publikoek sozioekonomia ulertzeko eskaintzen dizkiguten mekanismoak neoliberalak eta hispanozentristak dira. Mekanismo horiei aurre egingo dien plan bat eduki ezean, erabakitze-eskubideak oinarrizko motibazio bat galtzeaz gain, gauden egoerari eustearen aldeko indar gaindiezinak eta, beraz, erabakitze-eskubidearen aurkakoak, sor ditzake: alde batetik, zein erabakitze-eskubide aldarrikatuko baitu subjektu kolektiboa

irudikatzeo gauza ez den jendarteak?, eta, bestetik, subjektu kolektiboa irudikatuta ere, beste baten barruan lausotuz, gutxienez zerbaitetan garaile sentitzen den jendarteak?

Boterea eraiki, eskuratu eta berreraiki

Erabakitze-eskubidea egikaritzea boteretze-prozesu ahaltzu eta bizia dugunez, lehen esan bezala, arrakastaz burutzeko estrategia zehaztu beharko da, eta nago bakarra baino anitza beharko duela izan, edota, bestela, ardatz sendoz osatutako bakarra beharko duela; boterea eraiki, eskuratu eta berreraiki egin behar baita, hirurak batera. Boterea eraikitzena soilik mugatzen bagara, denboraren poderioz emaitza errealik atzeman ezean, elite pribilegiatu eta purista bihurtzena kondentatuko dugu geure burua; boterea eskuratzera soilik mugatzen bagara, herriaren aitortzarik gabeko botere instituzionalaren iruzur axolagabea eta, bereziki, elite ekonomikoen hormigoizko botere-pareta topatuko dugu aurrean; eta, boterea eskuratuta ere, berreraikitze bideari ekiten ez badiogu, ustelkeria, errepresio eta burokrazia sistematikora kondentatuko dugu geure herria.

Eraiki dezagun, beraz, boterea. Horixe ari da egiten Gure Esku Dago herrietan kontsultak antolatuz, boterea eraikitzen. Behetik gorako prozesu horretan, ordea, ezin dugu bistatik galdu benetako protagonistak, subjektu eraldatzailea, herri-tarrak direla, ez alderdiak, sindikatuak edota erakunde publikoak. Behetik eraikitzen den boterea, denboraz eraikitzen dena, jendarte-harremanak ulertu eta haien erritmora hazten dena, sendoa da, egonkorra, arerioaren edozein oldarraldiren aurrean eraginkorrena. Geroz eta goxotasun eta maitasun gehiagoz landu, geroz eta emaitza hobeak ematen dituen. Baina... denboran muga bat du, eta, beraz, boterea eskuratzeko planik ezean, zimeldu eta fosiltzeko arriskua izango du.

Osa dezagun, beraz, boterea eskuratzeko estrategia. Kasu honetan, bai, erakunde publikoetako ordezkariak zeresana izango dute, baina ez haiek bakarrik: herri honetan antolatuta

dauden eta erabakitze-eskubidea gauzatzearen alde dauden eragile publiko, kultural, politiko, sindikal zein sozial eta ekonomiko guztiak baitira subjektu. Subjektu horrek Euskal Herriaren erabakitze-eskubidea ukatu eta galarazten dutenekiko kontraboterea artikulatu behar du, konfrontazio-parametroak anbiguetaterik gabe erabiliz. Hala ere, berori osatzeko denbora-tarte bat beharko dugula begi bistakoa da, eta horrexegatik bihurtu da funtsezko behetik gorako eraikuntzak ahalik eta protagonismo gehien eskuratzea.

Era berean, estrategia horren bidez eskuratzen den boterea berehala berreraikitze-prozesuan jarri behar da, herritarren esku jarri behar da, desegin eta berriz ere eraikitzeko, eskuratutako boterea indarkeria eta bortxan oinarritutako boterea izan baita. Berori sustraietatik eraldatu ezean, herritarren interesen aurka egingo duen boterea baino ez da izango.

Hodei teorikotik lurreratzen

Idazkiaren lehen zatian, subjektu eta erabakigaiaren inguruko zenbait deskribapen soil egin ditut, inongo azterketa soziologikotan oinarritu gabe, hau da, esperientzian eta behaketa soilean oinarritzen diren bi iritzi mahaigaineratzeke: erabakitze-eskubidearen aldarrikapenaren oinarrian

Subjektu horrek
Euskal Herriaren
erabakitze-eskubidea
ukatu eta galarazten
dutenekiko
kontraboterea
artikulatu behar du

aldaketa-nahia dago, hau da, euskal estatu propio baten edo independentziaren nahia (kontzeptu horien bereizketa teorikoa da eta ez du zerikusirik aldaketa nahi edo gogoarekin); eta, Euskal Herriaren estatus juridiko-administratiboaz galdetzea baino interesgarriagoa da herritarroi zein Euskal Herri nahi dugun galdetzea.

Bigarren zatian, aldiz, etorkizuneko Euskal Herria irudikatzerakoan egingo euskal jendartearengan neoliberalismo

eta hispanozentrismoak izan dezaketen eraginaz aritu naiz, faktore horiek kontuan hartu ezean, «zein Euskal Herri nahi duzu» galderari erantzuterakoan, ikuspuntu sozioekonomikotik aldaketa-nahia lausotu eta kontrara bihur baitaiteke. Eta, bestalde, erabakitze-eskubidea egikaritu ahal izateko diseinatu beharreko estrategiak, herri-estragiak, anitza eta hainbat frontetakoak izan beharko duela adierazi dut, eta, beraz, prozesua eragile orotarikoa, erritmo anitzekoa eta mugurri, txiki zein handi, askotarikoa izango dela.

Eta gaia behin lurreratuta, herri-estragia definitzearekin batera, eginbehar zehatz batzuk jarriko nizkioke geure buruari: etorkizun berri horren ezaugarritzea eta burujabetzen artikulazioa.

Euskal Estatua ezaugarritzeko beharra

Erabat ados nago Euskal Estatua ezaugarritzen hasi behar dugula diotenekin, azken finean, eskubide abstraktu batek baino, egoera hobera eramango gaituelako usteak mugituko baikaitu harantz. Euskal Estatuaren beharraren aldarrikapenak bultzatuko du jendartea erabakitze-eskubidearen alde mugiaraztera. Eta mugitu diot, bozka bat kaxa batean sartzearekin ez baititugu geure ordezkari politikoak ezer egitera behartzen, begira bestela egungo eta etorkizuneko Gasteizko Legebiltzarra eta Nafarroako Parlamentua.

Begira diezaiogun, adibidez, estatu espainiarrari eta pentsa dezagun Euskal Estatu propioa izanez gero, zer aldatuko litzatekeen: lan-baldintzak hobetuko lirateke hemen lan-erreforma horiek onartuko lituzkeen erakunderik ez bailitzateke egongo; pentsioak hobetuko lirateke, Euskal Estatuak espainiarrak baino baliabide gehiago izango bailituzke; LOMCERik ez litzateke aplikatuko, hemen PPK ez baitu inolako indarririk; abortu-eskubidea bermatua legoke, euskal jendartean espainiarrean baino erro sendoagoak dituen aldarrikapena izaki (PPren eragin-gaitasuna horren adibide), alderdi bozkatuenek ez bailukete haren alde egingo; herritarren

mobilizazioari esker, *fracking*-a debekatua legoke Gasteizko eta Iruñeko parlamentuetan erabaki lez; euskarak loratzeko askoz ere aukera gehiago lituzke kanpo-injerentzia etengabeen indarrak xahutu beharrean. Horiek guztiek badituzte *baina* garrantzitsuak, baina adibide horiek guztiek ematen digute aukera ideien trintxera errealean aritu ahal izateko.

Euskal Estatu, burujabetzaz harilkatutako oihala

Euskal Estatu geure erabaki propioak hartu ahal izateko nahi dugu, geure baliabideak kontrolatu eta geure beharrak nola

Burujabetza feminista,
burujabetza ekologista
eta burujabetza
ekonomikoaren
aldarrikapenek dute
Euskal Estatuaren
eraikuntzan gehien
eragiteko aukera egun

ase nahi ditugun erabakitze-ko. Ez estatu espainiarrak eta ezta frantsesak ere ez dituzte geure behar kultural, ekonomiko eta sozialak asetzen, eta, egoera horren jabe, burujabetzaren alde egiten dugu. Burujabetza-nahira iristeko bideak, ordea, orotarikoak dira, norberaren behar eta nahiak bezalaxe; egin beharrekoa horiek guztiak elkar harilkatzea

da. Burujabetza asko bereiz ditzakegu: burujabetza feminista, burujabetza ekologikoa, burujabetza sozioekonomikoa, hezkuntza-burujabetza, hizkuntza-burujabetza, energia-burujabetza, elikadura-burujabetza... Erabakitze-eskubidea aldarrikatuz Euskal Estatuaren nahiak mugiaraziko dituen herritarrek burujabetza desberdinak adina motibazio izan ditzakete eta, behetik gorako botere-eraikuntzaren estrategian, gaur egun horietako zeintzuk izan daitezkeen giltzarri asmatu beharrean gaude.

Nire iritiz, burujabetza feminista, burujabetza ekologista eta burujabetza ekonomikoaren aldarrikapenek dute Euskal Estatuaren eraikuntzan gehien eragiteko aukera gaur egun. Hiruretan hirugarrena bada ere ibilbide heterogeneoena egin

duena, testuinguru sozioekonomikoak behartuta, nahitaez eragin gaitasuna biderkatuko duen aldarrikapena izango da. Beste biak, nahiz eta herritarren kezka nagusietara iristeko zailtasun gehiago izan, hiru printzipio sendoren jabe dira: feministek eta ekologista ekintzaileek badakite egungo eredia ez dutela nahi, badakite egungo eredia alda daitekeela eta eredia errotik eraldatu nahi dute. Horiek guztiak nahikoa arrazoi iruditzen zaizkit bazterrak erdigunera ekartzeko ahallegian, hiru burujabetza horiei bultzada berezia emanez.

Konklusio modura

Erabakitze- eskubidea egikaritzeko bidea oso konplexua da, egungo testuingurua bera konplexua delako. Horrexegatik, are arrazoi gehiagorekin esan dezakegu bidea bera helmuga baino garrantzitsuagoa izango dela, bideak berak emango baitigu helmugaren nolakotasuna. Bideak gure herriaren ahalduntze- prozesua behar du izan, baina ez kapitalismoak saldu nahi digun ahalduntze deskafeinatu eta akritiko hori, benetako ahalduntzea baizik, botere- harremanak irauli eta zapaltzen gaituzten prozesu eta egiturak errotik aldatzen dituen ahalduntzea. Horrela, erabakitze- eskubideak herri- tarrok geure etorkizuna erabakitze-ko dugun eskubideari egingo dio erreferentzia eta ez estatus juridiko- adminis- tratibo huts bati; hala, Euskal Estatua ez da egungo ordena birproduzituko duen ikurrin huts bat izango, burujabetzaz josiriko oihala baizik.

Goierriko herri- galdeketako galdera zehazteko Idiazabalgo frontoian elkartu ginenean, herritar gisa nire iritzia hurbil- dutakoekin partekatu banuen ere, herri- galdeketetan (plu- ralean) galdetu beharko litzatekeenaz nire iritzia *jakin* nahi duzuenontzat... herriak erabaki dezala. 🍷